

Inomkyrklig sekularisering

Den kyrkliga verkligheten i dagens Sverige är minst sagt mångtydig. Kyrka och religion har trängts undan från offentliga arenor, samtidigt som det finns en rädsla för religiös extremism. I samhällsdebatten tas inte sällan ämnen med religiös anknytning upp. Att journalister, krönikörer och ledarskribenter ofta saknar allmänt religiösa och mer specifikt kristna referensramar är uppenbart, även om undantag finns. Sekulariseringen sätter sina spår pådriven av en uttalad ideologisk sekularism, för vilken separationen mellan kyrkan och staten inte är nog utan religionen i sig ska också marginaliseras i samhället. Privat får man ha vilken tro som helst, men inte offentligt. Lärare, pedagoger och andra offentliganställda löper risk att bli anmälda om de t.ex. i ett klassrum ger uttryck för en annan tro än skepticism eller ateism.

Men i dag handlar det inte bara om ett alltmer sekulariserat samhälle. I dag berör det kyrkan själv och i vilken utsträckning också kyrkor och samfund påverkats av sekulariseringen. Nyligen gav Umeå universitet ut en bok med bidrag från en grupp akademiker med titeln *inomkyrklig sekularisering*. Redan titeln är svar nog. Frågan ställs inte och rubriken sätts inte, om inte konstaterandet redan har gjorts. Det finns en inomkyrklig sekularisering som en långsam men påtaglig utveckling.

Kyrkorna – och då inte minst Svenska kyrkan utifrån hennes storlek – borde vara starka och självklara motkrafter mot sekulariseringen, men även i dem har sekulariseringen fått fäste. Mot bakgrund av de teorier om inomkyrklig sekularisering som redovisas i de olika bidragen framträder utvecklingen tydligt, en utveckling som många varnat för. Det gör skillnad om kyrkans (läs Svenska kyrkans) förändring utgår från någon sekulär organisationsmodell som exempelvis NPM, New Public Management, eller från en ecklesiologisk reflektion. Och det gör skillnad om förändringarna drivs av ekonomer och administratörer mer än av teologer och ämbetsbärare utifrån den episkopala linjen. Likaså gör det skillnad om tros- och lärofrågor avgörs av en vart fjärde år utbytbar skara partipolitiska förtroendevalda än om det sker i en bred ekumenisk och global samverkan.

Inomkyrklig sekularisering ser förstås ut på olika sätt. Två av bokens bidrag är här av särskilt intresse. Karin Johannesson, nytillträdd biskop i Uppsala stift, refererar till den kanadensiske filosofen Charles Taylors tes om att i västvärlden pågår ett perspektivskifte, en subjektiv vändning i dess tänkande. Allt mindre tilltro sätts till yttre auktoriteter som heliga skrifter, en gemensam moral eller ideologiska övertygelser. I stället vill var och en vara sin egen auktoritet och följa den väg som känns rätt för henne. Den enskildes tycke och smak blir så normerande att det präglar både utbildning och det offentliga samtalet. Taylor, och med honom Johannesson, menar att denna subjektiva vändning verkar sekulariserande på kyrkan och förändrar henne mer än reformationens paradigmskifte.

Professor Sven-Erik Brodd visar i sitt bidrag hur pragmatismen kommit att prägla kyrkan mer än teologins bestämning av att kyrkan är – en, helig, allmänlig/katolsk och apostolisk. Kännetecknen ska inte bara prägla läran, liturgin och förkunnelsen utan även hur kyrkan är organiserad. Det ecklesiologiska tänkandet gäller *hela* kyrkan, från församlingens gudstjänstliv till hennes organisatoriska uppbyggnad. Brodd ser det som ett tecken på inre sekularisering när beslut om ekonomi och organisation tas utan teologisk reflektion i en partipolitiskt styrd kyrka.

Det har gått några decennier sedan Bultmanns avmytologisering var en modeteologi. I dag handlar det inte ens längre om avmytologisering utan om en avteologisering. Och inte så sällan även om en påmytologisering, att de bibliska händelserna och Jesu historia förpassas till mytologins värld. Kyrkans inre sekularisering går därför rakt in i själva hjärtpunkten: Gudstjänsten – Ordet och sakramenten, liturgin och förkunnelsen men ger även utslag i

sådant som att församlingarnas barnverksamhet ägnar sig mer åt allmänmänskliga teman än åt kristen tro och liv. Eller i att gudstjänster ersätts av musikstunder eller konfirmandmaterial framställer Jesus mer som förebild än som frälsare.

Biskop em. Carl Axel Aurelius tar i sitt bidrag upp, att Sigfrid Deminger redan 2012 i *Dagen* motiverade sitt utträde ur Svenska Missionsförbundet med »den förtunning av tron och dess uttryck som pågått under avsevärd tid» där ingenting längre tycks heligt utan »människor och deras framträdanden står i centrum». Detta gäller i lika hög grad Svenska kyrkan i dag. Hennes ambition att, som det heter på hemsidan, vara en »teologiskt progressiv kyrka med en levande teologi som ständigt utvecklas», låter mer som en ängslig strävan att svara mot den sekulära omgivningens förväntningar än ett trons inbjudande vittnesbörd.

Att samhället sekulariseras är en process som kyrkan knappast kan hejda. Desto större anledning att vara observant på kyrkans egen risk att oreflekterat spegla det sekulära samhället. Brodd anknyter till en artikel av David Thurfjell i *Nyckeln till Svenska kyrkan* (2016), där denne menar att Svenska kyrkan »intagit en synnerligen radikal position i många brännande samtidsfrågor» och att hennes »positioneringar motsvarar värderingar som finns i det svenska samhället i stort». Därför förvånar det inte att hon »i sin kärna står för ungefär det som dess sex miljoner medlemmar står för».

Kundundersökningar är nödvändiga för att företag ska lyckas med sina produkter. För kyrkan är det tvärtom. Hennes identitet måste böttna i vad hon är och har varit genom tiderna och överallt. Om hon pragmatiskt försöker erbjuda vad människor vill ha mer än vad hon är kallad att ge, förlorar hon snart inte bara sin själ utan Kristus själv, hennes Herre och uppdragsgivare.

SPT:s ambition är att »vara en röst för klassisk kristen tro i Svenska kyrkan på den allmänliga kyrkans trosgrund» (se s. 2). Under lång tid har vi därför pekat på faran att kyrkan – och då i synnerhet Svenska kyrkan – börjat tömmas på substans. Mer än på mycket länge krävs nu en förnyad vaksamhet inför avvikelser från apostolisk och allmänkyrklig/katolsk tro och sed, från kyrkans consensus genom tiderna.

Kyrkan måste i sitt nu blicka både mot det förflutna och mot framtiden. Så måste all förnyelse ske på Skriftens och Traditionens grund, så som ett träd växer och förnyas genom att också rötterna fördjupas. Om arvet från kyrkofäderna, reformationstiden och de stora kyrkväckelserna inte tas till vara, är risken att kyrkan går vilse i de dagsaktuella trenderna. För kyrkans tro och bekännelse kan aldrig vara dagsedlar, vilka månglas ut i nuet. Hennes tidsperspektiv är längre än så.

Boken »Inomkyrklig sekularisering» kommer att recenseras i ett senare nummer av SPT